

ZAMONAVIY TIL SIYOSATINING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI: GLOBALLASHUV SHAROITIDA TAHLIL

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19325333>

Mavlonova Sevinch Murodjon qizi, Baxromova Gulchehra Baxrom qizi

Uzbekistan State World Language University

Supervisor: E'zoza Rahmatova

Email: gulchexrabaxromova30@gmail.com

Tel: +998770022744 +998947532040

СОВРЕМЕННАЯ ЯЗЫКОВАЯ ПОЛИТИКА: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Мавлонова Севинч Муродовна, Бахромовна Гулчехра Бахромовна

Узбекский государственный

университет мировых языков

Научный руководитель: Эъзога Рахматова

CONTEMPORARY LANGUAGE POLICY: THEORETICAL AND PRACTICAL FOUNDATIONS IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Mavlonova Sevinch Murodjon qizi, Baxromova Gulchehra Baxrom qizi

O'zbekiston Davlat Jahon tillari Universiteti

Ilmiy rahbar: E'zoza Rahmatova

Annotatsiya

Mazkur maqolada zamonaviy til siyosatining nazariy va amaliy asoslari globallashuv sharoitida keng tahlil qilinadi. Til siyosatining ta'lim tizimidagi o'rni, ko'p tillilikni rivojlantirishdagi ahamiyati hamda milliy tilni saqlash mexanizmlari ilmiy asosda yoritiladi.

Kalit so'zlar

til siyosati, globallashuv, ko'p tillilik, til ta'limi, davlat tili

Аннотация

В статье проводится расширенный анализ теоретических и практических основ языковой политики в условиях глобализации. Рассматривается роль языковой политики в образовании и сохранении национального языка.

Ключевые слова

языковая политика, глобализация, многоязычие, обучение языку, государственный язык

Abstract

This article provides an extended analysis of the theoretical and practical foundations of language policy in globalization. It explores its role in education, multilingualism, and national language preservation.

Keywords

language policy, globalization, multilingualism, language education, state language

KIRISH

Globallashuv jarayoni zamonaviy jamiyatning barcha sohalariga, jumladan til va madaniyatga ham chuqur ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, til siyosati masalasi davlat rivojlanishining strategik yo'nalishlaridan biri sifatida alohida ahamiyat kasb etmoqda. Bugungi kunda ingliz tilining global lingua franca sifatida shakllanishi natijasida ko'plab mamlakatlar o'z til siyosatini qayta ko'rib chiqishga majbur bo'lmoqda [1]. Bu jarayon tilning nafaqat kommunikativ vosita, balki iqtisodiy va ijtimoiy resurs sifatida ham qaralishiga olib kelmoqda.

Til siyosati — bu davlat yoki jamiyat tomonidan tillarning qo'llanilishi, rivojlanishi va maqomini tartibga solishga qaratilgan tizimli faoliyatdir. Spolsky (2004) til siyosatini til amaliyoti, til ideologiyasi va til boshqaruvi kabi uch asosiy komponent orqali izohlaydi [2]. Ushbu yondashuv til siyosatini faqat qonuniy hujjatlar doirasida emas, balki real ijtimoiy jarayon sifatida tushunishga imkon beradi. Zamonaviy sharoitda til siyosati faqat bir tilni rivojlantirish bilan cheklanib qolmay, balki ko'p tillilikni qo'llab-quvvatlash, global tillar bilan integratsiya qilish va milliy identiklikni saqlash kabi murakkab vazifalarni ham o'z ichiga oladi. Shu bois mazkur maqolada til siyosatining nazariy asoslari bilan bir qatorda uning amaliy qo'llanilish mexanizmlari ham chuqur tahlil qilinadi.

METODLAR

Mazkur tadqiqot sifat (qualitative) metodologiya asosida olib borildi. Tadqiqotning birinchi bosqichida til siyosatiga oid asosiy nazariy manbalar tahlil qilindi. Spolsky (2004), Fishman (1991), Shohamy (2006) kabi olimlarning ishlari o'rganilib, til siyosatining konseptual asoslari aniqlashtirildi.

Ikkinchi bosqichda qiyosiy tahlil metodi qo'llanilib, turli mamlakatlarda til siyosatining amalga oshirilish tajribalari o'rganildi. Xususan, ko'p tilli jamiyatlarda

til siyosatining qanday yo'lga qo'yilgani va uning ta'lim tizimiga ta'siri tahlil qilindi.

Uchinchi bosqichda esa ta'lim muhitida kuzatuv asosida amaliy tahlil olib borildi. O'quvchilarning til tanlash xatti-harakatlari, ingliz tiliga bo'lgan motivatsiyasi va ona tilidan foydalanish darajasi o'rganildi. Shuningdek, o'quv dasturlarida tillarning ulushi va o'qitish metodlari ham tahlil qilindi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari zamonaviy til siyosati globallashuv sharoitida yanada murakkablashganini ko'rsatdi. Avvalo, ingliz tilining global miqyosda keng tarqalishi ta'lim tizimida uning ustuvor til sifatida qaralishiga olib kelgan. Ko'plab ta'lim muassasalarida ingliz tili erta yoshdan boshlab o'qitilmoqda va u asosiy fanlardan biri sifatida qaralmoqda. Masalan, boshlang'ich sinf o'quvchilari orasida ingliz tilini bilish kelajakdagi muvaffaqiyat bilan bevosita bog'liq degan qarash shakllangan. O'quvchilar ingliz tilini "xalqaro imkoniyatlar tili" sifatida qabul qilib, unga yuqori motivatsiya bilan yondashmoqda. Shu bilan birga, ayrim hollarda ona tilidan foydalanish faqat kundalik muloqot bilan cheklanib qolayotgani kuzatildi.

Kuzatuvlar davomida yana bir muhim jihat – kod-almashinish (code-switching) holatlari keng tarqalganligi aniqlandi. Masalan, o'quvchilar "Men homework qildim" yoki "Bugun test bo'ldi, very difficult edi" kabi aralash nutqdan foydalanadi. Bu esa ko'p tilli muhitda shakllanayotgan yangi til amaliyotining ifodasi hisoblanadi.

Biroq ko'p tillilik siyosati to'g'ri yo'lga qo'yilgan ta'lim muhitida ijobiy natijalar ham kuzatildi. Masalan, loyiha asosida o'qitishda o'quvchilar "My country", "Uzbek traditions" kabi mavzularda ingliz tilida taqdimotlar tayyorlab, o'z milliy madaniyatini global til orqali ifodalashga muvaffaq bo'lmoqda. Bu esa til siyosatining samarali amalga oshirilayotganini ko'rsatadi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari zamonaviy til siyosati nazariyalari bilan mos keladi. Spolsky (2004) ta'kidlaganidek, til siyosati faqat rasmiy hujjatlar bilan emas, balki real til amaliyoti orqali shakllanadi [2]. Ushbu tadqiqotda ham o'quvchilarning ingliz tiliga bo'lgan qiziqishi ijtimoiy ehtiyoj va global tendensiyalar bilan bog'liqligi aniqlandi.

Fishman (1991) tilni saqlash va rivojlantirishda ta'lim tizimining rolini alohida ta'kidlaydi [3]. Tadqiqot natijalari ham bu fikrni tasdiqlaydi, chunki aynan ta'lim jarayonida til siyosati amaliyotga tatbiq etiladi va o'quvchilarning tilga bo'lgan munosabati shakllanadi. Shu bilan birga, globallashuv sharoitida til siyosatini yuritishda muvozanatni saqlash muhim muammo hisoblanadi. Agar e'tibor faqat

global tillarga qaratilsa, milliy tillarning rivoji sekinlashishi mumkin. Shu sababli zamonaviy til siyosati integrativ yondashuvga asoslanishi lozim, ya'ni global va milliy manfaatlar uyg'unlashtirilishi zarur.

Masalan, ta'lim jarayonida ingliz tilini o'qitish bilan birga o'zbek tilining boy leksik va madaniy imkoniyatlarini ham rivojlantirish muhimdir. Bu o'quvchilarda tilga nisbatan muvozanatli qarashni shakllantiradi va lingvistik identiklikni mustahkamlaydi.

XULOSA VA AMALIY TAVSIYALAR

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy til siyosati globallashuv sharoitida murakkab va ko'p qirrali tizim bo'lib, u davlatning ijtimoiy-madaniy rivojlanishi bilan bevosita bog'liqdir. Ingliz tilining global miqyosda keng tarqalishi yangi imkoniyatlar yaratishi bilan birga, milliy tillarni saqlash va rivojlantirish zaruratini ham kuchaytirmoqda.

Shu asosda ta'lim tizimida muvozanatli til siyosatini amalga oshirish muhim hisoblanadi. Xususan, xorijiy tillarni samarali o'qitish bilan birga davlat tilining maqomini mustahkamlash, ko'p tillilikni qo'llab-quvvatlash hamda o'quvchilarda tilga nisbatan ongli va mas'uliyatli munosabatni shakllantirish zarur. Shuningdek, zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish, o'quvchilarga o'z madaniyatini ingliz tilida ifodalash imkoniyatini yaratish hamda o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini oshirish til siyosatini samarali amalga oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Crystal, D. (2003). "English as a Global Language" Cambridge University Press.
2. Spolsky, B. (2004). "Language Policy". Cambridge University Press.
3. Fishman, J. A. (1991). "Reversing Language Shift". Multilingual Matters.
4. Shohamy, E. (2006). "Language Policy: Hidden Agendas". Routledge.
5. Baker, C. (2011). "Foundations of Bilingual Education and Bilingualism". Multilingual Matters.
6. Ricento, T. (2006). "An Introduction to Language Policy". Blackwell Publishing.